

ВІЗІЯ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВПЛИВУ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ¹

©2023 ПАНЬКОВА О. В., КАСПЕРОВИЧ О. Ю.

УДК 331.105.6

JEL Classification: J50; J52; J58; J59

Панькова О. В., Касперович О. Ю.

Візія оновлення системи соціального діалогу в Україні в умовах впливу новітніх викликів і загроз

Метою статті є визначення та обґрунтування візії комплексного оновлення системи соціального діалогу в Україні як важливої передумови набуття нею якісно нового рівня ефективності, що відповідає масштабу та складності викликів, що постали перед Україною в сучасних умовах. Візія включає зміст загального концепту оновлення (сутнісна логіка процесу), визначення спектра новітніх викликів і загроз для трудової сфери, системи соціально-трудових відносин (СТВ) і соціального діалогу (це чотири групи чинників: цифровізація, прискорена євроінтеграція, руйнівні наслідки широкомасштабної збройної російської агресії та накопичені в передвоєнний період хронічно невирішені проблеми в системі СТВ, у сфері праці); зміст і логіку процесу мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу, його структурних сегментів; практична складова полягає у визначенні ключових суб'єктів, що беруть участь в оновленні системи соціального діалогу, основні напрями діяльності, заходи з їх реалізації, формування нової технологічної основи оновленої системи соціального діалогу, що дозволяє забезпечити ефективні комунікації суб'єктів СТВ, розширити склад сторін соціального діалогу, створити умови для поступового переходу на модель «трипартитизм+». Авторами статті на основі узагальнення результатів попередніх авторських та інших досліджень обґрунтовано необхідність суттєвого оновлення системи соціального діалогу в Україні як важливого інструменту консолідації суб'єктів соціально-трудової сфери для прийняття та реалізації ефективних взаємоузгоджених рішень щодо забезпечення стійкості трудової сфери та національної економіки, реалізації потреб відновлення України. Основна ідея оновлення системи соціального діалогу в Україні в контексті потреб забезпечення стійкості трудової сфери полягає у створенні якісно нового середовища для продуктивної взаємодії сторін соціального діалогу через залучення сучасних мережево-цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій. Обґрунтовано доцільність такого залучення, розкрито зміст трьох ключових сегментів для здійснення платформізації національної системи соціального діалогу. Визначено перелік основних учасників цього процесу, по кожному сегменту розкрито зміст основних напрямів діяльності та заходів з їх реалізації. Подальші дослідження щодо оновлення системи соціального діалогу в Україні доцільно спрямувати на формування стратегічного підґрунтя з урахуванням подальшого перебігу воєнних дій, євроінтеграції, цифровізації економіки й інших визначальних для України процесів.

Ключові слова: соціальний діалог, цифровізація, оновлення, соціальні партнери, соціально-трудова сфера, євроінтеграція, відновлення України.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-295-305>

Рис.: 2. Табл.: 3. Бібл.: 10.

Панькова Оксана Володимирівна – кандидат соціологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: pankovaie@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2003-8415>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1870919/oksana-pankova/>

Касперович Олександр Юрійович – молодший науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: a_kasp@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1169-9681>

UDC 331.105.6

JEL Classification: J50; J52; J58; J59

Pankova O. V., Kasperovich O. Y. A Vision of a Renewal of the System of Social Dialogue in Ukraine under the Influence of the Novel Challenges and Threats

The aim of the article is to define and substantiate a vision of a comprehensive renewal of the system of social dialogue in Ukraine as an important prerequisite for its acquisition of a qualitatively new level of efficiency, which corresponds to the scale and complexity of the challenges facing Ukraine in the current conditions. The vision includes the content of the general conception of renewal (the essential logic of the process), the definition of the spectrum of the novel challenges and threats to the labor sphere, the system of social and labor relations (SLR) and social dialogue (these are four groups of factors: digitalization, the accelerated European integration, the devastating consequences of large-scale armed russian aggression and chronically unresolved problems accumulated in the pre-war period in the

¹ Виконано в межах НДР «Формування збалансованого соціально-трудового розвитку в умовах цифрових трансформацій», № ДР 0121U114674.

SLR system, and in the field of labor); the content and logic of the process of network-digital renewal of the system of social dialogue, its structural segments; the practical component is to identify the key actors involved in updating the system of social dialogue, the main areas of activity, measures for their implementation, the formation of a new technological basis for the updated system of social dialogue, which allows to ensure effective communication of the subjects of the SLR, to expand the composition of the parties to the social dialogue, to create conditions for a gradual transition to the model of «tripartism+». The authors of the article, on the basis of a generalization of the results of the research by previous authors and other studies, substantiate the need for a significant update of the system of social dialogue in Ukraine as an important instrument for consolidation of subjects of the social and labor sphere for the adoption and implementation of effective mutually agreed decisions to ensure the sustainability of the labor sphere and the national economy, to meet the needs of Ukraine's recovery. The main idea of updating the system of social dialogue in Ukraine in the context of the needs to ensure the sustainability of the labor sphere is to create a qualitatively new environment for the productive interaction of the parties to the social dialogue through the use of modern network-digital and information-communication technologies. The expediency of such involvement is substantiated, the content of three key segments for the implementation of the platformization of the national system of social dialogue is disclosed. A list of the main participants in this process has been determined, the content of the main activities and measures for their implementation has been covered for each segment. Further research on updating the system of social dialogue in Ukraine should be aimed at forming a strategic basis, taking into account the further course of hostilities, European integration, digitalization of the economy and other processes that are decisive for Ukraine.

Keywords: social dialogue, digitalization, renewal, social partners, social and labor sphere, European integration, recovery of Ukraine.

Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 10.

Pankova Oksana V. – Candidate of Sciences (Sociology), Associate Professor, Leading Researcher of the Department for Economic Problems of Social Policy, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Marii Kapnist Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: pankovaiep@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2003-8415>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1870919/oksana-pankova/>

Kasperovich Oleksandr Yu. – Junior Researcher of the Department for Economic Problems of Social Policy, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Marii Kapnist Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: a_kasp@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1169-9681>

Вступ. Необхідність забезпечення мобілізації та ефективного використання обмежених ресурсів в умовах воєнного стану, руйнівного впливу війни задля забезпечення стійкості системи соціально-трудова відносин (СТВ) та сфери праці, відновлення України потребує досягнення високого ступеня скоординованості, злагодженості взаємодіючих суб'єктів. Тому нагальною потребою є впровадження дієвих механізмів забезпечення конструктивної взаємодії сторін СТВ для прийняття та реалізації спільних взаємоузгоджених рішень. З позицій авторів процес відновлення України – це не лише повоєнний процес, це поступове відновлення в умовах війни пошкодженої критичної інфраструктури, житлового фонду (на звільнених територіях), збереження тих галузей, що є критично важливими для забезпечення функціонування обороноздатності країни, національної економіки, своєчасне реагування на новітні виклики, небезпеки та загрози. Тому проблематика відновлення України через мобілізацію та ефективне використання ресурсів в умовах втрат та обмежених можливостей є актуальною вже зараз, а після війни вона стане ключовим стратегічним пріоритетом у масштабах усієї країни. Очевидно, що необхідною передумовою відновлення економіки стає стабілізація стану, забезпечення стійкості, стабільного функціонування трудової сфери, яка зазнала руйнівного впливу внаслідок широкомасштабної збройної російської агресії.

Традиційно базовим механізмом забезпечення узгодженої та консолідованої взаємодії сторін соціально-трудова відносин (СТВ), суб'єктів соціально-економічного розвитку був і залишається соціальний діалог. Однак на сьогодні в Україні через війну відбулося руйнування важливих соціальних зв'язків, в тому числі і в соціально-

трудова сфері, тому функціонування системи соціального діалогу стало вкрай ускладненим, на певних її рівнях навіть неможливим. Проте реальної демократичної альтернативи механізмів соціального діалогу наразі не існує, тому необхідно вирішувати накопичені проблеми для відновлення та розвитку потужної системи соціального діалогу в Україні в цих надскладних умовах.

Власне, базовий контекст завдань щодо перезавантаження системи соціального діалогу як ключового механізму відновлення соціальних зв'язків у суспільстві в цілому та в соціально-трудова сфері, зокрема, формується на перетині (взаємо)впливу чотирьох базових груп чинників:

- 1) цифровізація (як один з основних сучасних мегатрендів, що впливає на систему соціально-трудова відносин і на світ праці в цілому);
- 2) повномасштабна збройна агресія (яка спричинила значні руйнування та призвела до втрати значної частини трудового потенціалу держави);
- 3) накопичені ще у довоєнний період нерозв'язані проблем в системі трудових відносин, колективно-договірному регулювання і соціального діалогу;
- 4) інтенсифікація євроінтеграційних процесів після набуття Україною статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Ці чинники являють собою простір викликів і загроз, в якому зараз функціонує національна економіка, трудова сфера, система СТВ та соціального діалогу. Поєднання та одночасний (взаємо)вплив зазначених груп чинників надзвичайно ускладнюють вирішення завдання щодо забезпечення стійкості трудової сфери, повноцінної реалізації соціального діалогу в Україні. Детальніший аналіз чинників міститься в попередньому дослідженні авторів [1].

Нааявний на сьогодні інституційний, організаційний, нормативно-правовий, технологічний, ресурсний потенціал фактично неспроможний забезпечити дієвий соціальний діалог, відповідно – консолідацію суспільства та взаємоузгоджену (взаємодію) суб'єктів СТВ.

Україна має надати гідні відповіді на виклики сучасності вже зараз, віднайти адекватні сучасним умовам ефективні механізми реалізації соціального діалогу в системі СТВ, стати прикладом для наслідування в міжнародній практиці. Оновлення системи соціального діалогу в Україні – надзвичайно актуальне завдання сьогодення, що потребує системного й оперативного розв'язання через пошук інноваційних підходів, які поєднували би найкращий світовий досвід, враховували вплив викликів і загроз, які постали перед Україною. Одним з інноваційних способів оновлення виступає залучення та широке використання нових можливостей у сфері комунікації та взаємодії, які надають сучасні інформаційно-комунікативні (ІКТ), мережеві та цифрові технології. Доцільність використання сучасних ІКТ, цифрових технологій для розвитку соціального діалогу вже обґрунтовувалась авторами в контексті реалізації протипандемної політики Міжнародної організації праці (МОП) [2], а їхню надзвичайну ефективність щодо розбудови систем взаємодії різних акторів у форс-мажорних умовах війни та руйнування традиційних соціальних зв'язків було показано в іншому авторському дослідженні на прикладі розвитку волонтерського руху в Україні в умовах війни [3]. Системне залучення потенціалу сучасних ІКТ, цифрових і мережевих технологій до процесів оновлення системи соціального діалогу в Україні має включати в себе три основні складові:

- 1) удосконалення відповідного концептуального, нормативно-правового, науково-методичного, інформаційного, організаційно-управлінського забезпечення;
- 2) формування мультисуб'єктного інформаційно-комунікативного середовища через залучення максимальної кількості суб'єктів – потенційних учасників соціального діалогу;
- 3) створення інтегрованої спеціалізованої мережевої інфраструктури взаємодії суб'єктів соціального діалогу.

Розкриттю цих основних складових і присвячено основний зміст даного дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. З огляду на масштаб впливу та проявів визначених вище чотирьох груп основних чинників є досить очевидним, що дослідницький простір, який вони формують, є надзвичайно широким. Зокрема, питання впливу цифровізації на соціально-трудова сферу в цілому та на механізми соціального діалогу зокрема, протягом останніх років формує одну з основних складових порядку денного в цій сфері, як дослідницького, так і політичного; причому розглядається не тільки вплив цифровізації на сферу праці, а і можливості, які вона створює для оновлення систем соціального діалогу в трудовій сфері. Відповідні дослідження проводяться на загальносвітовому рівні [4; 5], на європейському [6], та на регіональних і локальних рівнях (зокрема – і щодо впливу цифровізації на ринки праці Східної Європи [7] та України [8; 9]).

Накопичені у довоєнний період та нерозв'язані проблеми в соціально-трудова сфері, системі СТВ і соціального діалогу протягом останніх років хоча і досліджувались, проте цій проблематиці приділялось не надто багато уваги, особливо в плані практичної реалізації політики з їх подолання. В якості дослідження, яке містить комплексний аналіз таких проблем, можна відзначити аналітичну складову підготовленої МОП для України «Програмі гідної праці 2020-2024» [10]. Важливо зазначити, що у переліку пріоритетів, визначених у цьому дослідженні, удосконалення системи соціального діалогу було винесено на перше місце.

Простір викликів і загроз для системи СТВ та соціального діалогу включає ще дві групи чинників – руйнівні наслідки війни для соціально-трудова сфери та вплив прискореної євроінтеграції (процеси якої суттєво активізувались після набуття Україною статусу країни кандидата на вступ до ЄС). Вони досліджуються достатньо активно, бо це – на часі. Однак специфічною рисою переважної більшості цих досліджень є «моніторинговий» експертно-аналітичний підхід до висвітлення цих процесів, який відображає стан проблематики на певну дату. Вельми показовим прикладом в цьому сенсі є Інфляційні звіти Національного банку України, зокрема – прогнозна частина цих звітів. Так, після подолання найбільш гострої першої фази війни ці прогнози почали набувати досить оптимістичного забарвлення; однак після масованих атак на інфраструктурні об'єкти та викликані цим проблеми щодо відновлення економічної активності та стану ринку праці прогнози стали більш песимістичними. На початку 2023 року, після певного подолання загроз критичній інфраструктурі, оптимізм прогнозів підвищився; але після підриву Каховської ГЕС – песимістичний сценарій прогнозів перевищив найгірші очікування. Інформаційно-аналітичне забезпечення прогнозних варіантів розвитку подій формується і відстежується дослідницько-аналітичними структурами, зокрема – Національним інститутом стратегічних досліджень, Інститутом економіки та прогнозування НАНУ, Аналітичним центром Разумкова, Національним банком України (НБУ) та багатьма іншими, які регулярно розміщують на своїх сайтах результати проведених досліджень. Що ж до четвертої групи чинників – вплив на соціально-трудова сферу інтенсифікації євроінтеграційних процесів – то і тут наразі домінує моніторинговий та дискусійний підхід – всі ці питання активно обговорюються в рамках експертного середовища (яскравим прикладом може бути гостра дискусія щодо форсованого оновлення трудового законодавства, в якій взяли участь і європейські структури). Приблизно в такому ж форматі обговорюються і питання щодо розвитку соціального діалогу в Україні.

Наведена вище сукупність досліджень щодо впливу ключових викликів і загроз (чотирьох груп чинників) на систему СТВ і соціального діалогу, створює інформаційно-аналітичне підґрунтя для вирішення завдань забезпечення стійкості трудової сфери. Проте багато питань залишаються відкритими та потребують предметного дослідження з відповідною аналітичною базою для формування візії процесу оновлення системи соціального діалогу в Україні.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та визначенні сутності та змісту процесу оновлення системи соціально-

го діалогу в Україні як важливої умови переходу на якісно новий рівень ефективності, що відповідає масштабу та складності викликів і загроз, що постали перед Україною, системою СТВ на сучасному етапі.

Результати дослідження. Це дослідження є продовженням авторських наукових пошуків, спрямованих на визначення та обґрунтування можливостей розвитку системи соціального діалогу в Україні в сучасних умовах. Як зазначалося вище, на етапі подолання наслідків пандемії COVID-19 стала очевидною необхідність суттєвого оновлення існуючої в Україні системи соціального діалогу [2]. Наразі вплив пандемії вже фактично знято з порядку денного. Але в умовах широкомасштабної збройної російської агресії та її руйнівного впливу на всі сфери життєдіяльності українського суспільства потреба у суттєвому оновленні системи соціального діалогу та приведенні її у відповідність масштабам та складності викликів, які постають перед Україною, стала ще гострішою.

Система соціального діалогу має стати дієвим механізмом адекватного і своєчасного реагування на загрози й небезпеки, пов'язані із руйнівним впливом на соціально-трудову сферу повномасштабної збройної російської агресії, необхідністю якнайшвидшої реалізації вимог, необхідних для успішної євроінтеграції України, розвитку цифрової економіки. Ключовими орієнтирами розбудови такої системи автори вбачають два фундаментальних мегапроекти – повоєнне відновлення трудової сфери, національної економіки та успішна євроінтеграція України, набуття нею членства в ЄС. У попередньому авторському дослідженні вже було показано, що перспективи розвитку системи соціального діалогу на сучасному етапі безпосередньо пов'язані із радикальним оновленням системи взаємодії суб'єктів соціального діалогу, в тому числі із обов'язковим максимально широким використанням потенціалу сучасних інформаційних, комунікаційних, мережевих та цифрових технологій [1].

І в цьому контексті оновлену систему соціального діалогу доцільно розглядати як один з найбільш перспективних механізмів відновлення та розвитку зруйнованих війною соціальних зв'язків і процесів взаємодії, як в українському суспільстві в цілому, так і в соціально-трудовій сфері зокрема. *Практичне втілення* ідеї суттєвого оновлення системи соціального діалогу в Україні в умовах прискореної євроінтеграції, цифровізації та з урахуванням воєнного стану та потреб повоєнного відновлення держави потребує розробки та реалізації відповідного інструментарію. Мобілізація ресурсів суспільства для подолання дестабілізуючого впливу сучасних викликів та загроз (чотирьох груп чинників – цифровізація, євроінтеграція, наслідки війни для соціально-трудової сфери та накопичені в цій сфері проблеми) [1] на національний ринок праці потребує розробки та впровадження соціальних інновацій, які здатні трансформувати традиційні підходи щодо організації конструктивної взаємодії усіх суб'єктів ринку праці та зайнятості та забезпечити дієвість соціального діалогу в цих надзвичайних умовах, стійкість процесу його реалізації. Такі соціальні інновації мають бути втілені в радикально модернізованій моделі соціального діалогу, організаційно-технологічною базою якої має стати *сукупність заходів організаційно-управлінського, нормативно-правового спря-*

мування із максимально широким залученням потенціалу сучасних комунікаційних, мережевих, цифрових технологій. Оновлена модель соціального діалогу має бути гнучкою, з високими адаптивними можливостями реагування на новітні зміни глобального і локального характеру, стійкою до форс-мажорних впливів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Досить очевидно, що в сучасному цифровому світі досягнення таких параметрів без широкого використання сучасних інформаційно-комунікативних, цифрових, мережевих технологій – є просто неможливим.

Основна ідея оновлення системи соціального діалогу в Україні в контексті потреб забезпечення стійкості трудової сфери в умовах комплексного впливу викликів та загроз полягає у створенні якісно нового середовища продуктивної взаємодії сторін соціального діалогу, заснованого на сучасному мережево-цифровому інформаційно-комунікаційному підґрунті і максимально широкому використанні технологій, необхідних для створення такого підґрунтя. Необхідними умовами реалізації цієї ідеї є створення відповідного нормативно-правового, технологічного, організаційно-управлінського, інституційного, фінансового, інфраструктурного, кадрового забезпечення. При цьому необхідно враховувати, що воєнний стан, потреби повоєнного відновлення та прискореної євроінтеграції України хоча і виступають стимуляторами до переходу на нові формати соціального діалогу, одночасно ускладнюють процеси формування відповідного забезпечення в силу об'єктивних чинників – адже для цього фактично немає готових рішень, особливо з урахуванням впливу війни та вимог прискореної євроінтеграції.

На національному рівні оновлення системи соціального діалогу доцільно здійснювати шляхом впровадження відповідних соціальних інновацій із максимальним використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікативних, цифрових та мережевих технологій, з метою збалансування інтересів сторін соціального діалогу в сфері праці та зайнятості, пошуку компромісів і вироблення узгоджених рішень стратегічного та тактичного характеру. Це також сприятиме становленню сучасної моделі державного управління в цілому, що відповідає європейським вимогам та є надзвичайно важливим з урахуванням прискорення євроінтеграційного вектора розвитку України.

На рівні практичного втілення зазначене оновлення системи соціального діалогу в контексті потреб забезпечення стійкості трудової сфери та повоєнного відновлення України доцільно позиціонувати як проект національного рівня, спрямований на формування сучасного інформаційно-комунікативного середовища взаємодії сторін та учасників соціального діалогу різних рівнів. Це сприятиме забезпеченню безперешкодної взаємодії між сторонами соціального діалогу, поліпшуватиме роботу спільних представницьких органів, залучатиме інших суб'єктів соціально-економічного та трудового розвитку, стейкхолдерів та партнерів до процесів стратегічного та тактичного реагування на виклики та загрози, вироблення узгодженої між сторонами соціально-економічної політики щодо забезпечення стійкості національного ринку праці в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення та прискореної євроінтеграції.

Основні сутнісні складові процесу оновлення системи соціального діалогу в Україні в умовах впливу новітніх викликів та загроз (цифровізації, євроінтеграції, потреб

забезпечення стійкості трудової сфери та повоєнного відновлення економіки) доцільно структурувати за трьома ключовими змістовними блоками (рис. 1).

Рис. 1. Основні змістовні блоки процесу оновлення системи соціального діалогу в Україні в умовах впливу новітніх викликів і загроз (за чотирма групами чинників)

Джерело: розроблено авторами

Необхідно зазначити, що наведені на рис. 1 змістовні блоки визначають не *послідовні* етапи, а саме змістовні структурні складові цілісного процесу оновлення системи соціального діалогу в умовах цифровізації, прискореної євроінтеграції та воєнного стану, формування та удосконалення яких має йти значною мірою одночасно (паралельно) та взаємоузгоджено.

На думку авторів, практична реалізація наведеного вище підходу до оновлення системи соціального діалогу на сучасній мережево-цифровій технологічній базі сприятиме забезпеченню дієвого партнерства та ефективного діалогу між державою, бізнесом і громадським сектором у вирішенні соціально-економічних проблем щодо забезпечення стійкості трудової сфери в умовах євроінтеграції, цифровізації, воєнного стану та повоєнного відновлення України².

Зокрема, таке оновлення системи соціального діалогу дозволить здійснити:

- модернізацію системи соціального діалогу на принципово новій технологічній основі, якісно підвищити рівень взаємодії суб'єктів соціального діалогу в надзвичайно складних і несприятливих умовах війни;
- перехід на новий формат мультисуб'єктної взаємодії між сторонами соціального діалогу, суб'єктами соціально-трудового та соціально-економічного розвитку для реалізації дієвої державної політики щодо забезпечення стійкості соціально-трудової сфери в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення;
- забезпечення взаємодії сторін соціального діалогу у дистанційному та змішаному форматах, що

² Яскравим та переконливим прикладом того, наскільки потужним може бути позитивний вплив широкого використання можливостей сучасних інформаційно-комунікативних, цифрових та мережевих технологій на підвищення ефективності та узгодженості взаємодії різноманітних суб'єктів спільної діяльності, може бути розвиток та надзвичайно швидка та потужна інституціоналізація волонтерського руху протягом першого року війни. І хоча волонтерство має іншу спрямованість, ніж соціальний діалог в трудовій сфері, є також і багато спільного. І волонтерство, і соціальний діалог мають безпосереднє відношення до розвитку громадянського суспільства, в обох випадках мова йде в тому числі про організацію взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів влади, предметом взаємодії в обох випадках є вирішення гострих проблем. В перспективі дослідження досвіду взаємодії волонтерів та влади може бути корисним і для розвитку соціального діалогу. Детальніше питання ролі використання сучасних технологій в організації та підвищенні ефективності діяльності волонтерського руху та процесів, які відбулися (та продовжують відбуватися) в цій сфері розглянуто в [3].

вкрай важливо в умовах воєнного стану та спричиненого наслідками війни масового вимушеного переміщення людей, руйнування трудових колективів, підприємств тощо.

У контексті практичної реалізації зазначеного оновлення системи соціального діалогу в Україні першими постають питання щодо визначення змісту та обґрунтування відповідних напрямів діяльності, етапів, механізмів, а також щодо суб'єктів його реалізації. Окрема проблема полягає в тому, що базові параметри цих процесів на момент написання статті за багатьма своїми змістовними аспектами залишаються невизначеними, що значно

ускладнює процеси практичної реалізації пропонованого мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу в Україні. Проте автори вважають можливим і необхідним окреслити певну рамку, базовий фрейм організації цього процесу і запропонувати загальну логіку суттєвого оновлення системи соціального діалогу в Україні на сучасній інформаційно-комунікативній та мережево-цифровій технологічній базі.

Відповідну орієнтовну систему основних напрямів оновлення системи соціального діалогу в Україні, структуровану за змістом визначених на рис. 1 змістовних блоків, наведено в табл. 1–3.

Таблиця 1

Змістовний Блок 1

Блок 1. Системне забезпечення (нормативно-правове, інституційне, організаційно-управлінське, науково-методичне, інформаційне) мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу
<p>1. Суттєве підвищення інституційної спроможності органів забезпечення соціального діалогу (в першу чергу – соціально-економічних рад різного рівня) з метою надання їм можливостей підготовки якісних рекомендацій та здійснення сталого і оперативного впливу на процеси прийняття спільних узгоджених рішень в умовах війни та повоєнного відновлення.</p> <p>1.1. Посилення правового статусу та підвищення інституційної спроможності, ролі та активності Національної тристоронньої соціально-економічної ради (НТСЕР) через розширення її юридичних повноважень (шляхом внесення відповідних змін до Ст. 12 Закону України «Про соціальний діалог в Україні») щодо безпосереднього впливу на стан СТВ та підвищення юридичної значущості прийнятих НТСЕР документів. Підвищення ролі та розширення повноважень НТСЕР – це одна з прямих адресних рекомендацій МОП для України [10].</p> <p>1.2. Суттєве розширення організаційно-управлінського забезпечення діяльності НТСЕР у відповідності із напрямками оновлення системи соціального діалогу на новій технологічній основі урахуванням впливу цифровізації, євроінтеграції</p>
<p>2. Удосконалення інституційного забезпечення реалізації соціального діалогу, забезпечення ефективного дотримання ратифікованих Україною конвенцій МОП, інших міжнародних документів у сфері праці, а також програми МОП щодо забезпечення гідної праці в Україні [10] (з урахуванням впливу євроінтеграції, цифровізації, необхідності протистояти негативним наслідкам війни та орієнтуватися на потреби подальшого повоєнного відновлення)</p>
<p>3. Формування дієвих механізмів впливу соціальних партнерів на прийняття рішень щодо державної політики в соціально-трудовій сфері в умовах війни та повоєнного відновлення³. Це, зокрема, потребуватиме:</p> <p>3.1. Удосконалення трудового законодавства з метою забезпечення повноцінної суб'єктності та відповідної ролі профспілок у вирішенні питань у сфері соціально-трудових відносин та, відповідно, забезпечення виконання ратифікованих Україною документів МОП;</p> <p>3.2. Визначення, конкретизації та нормативно-правового закріплення завдань та обов'язків сторін соціального діалогу, органів і структур виконавчої влади, виконання яких є необхідним для забезпечення стійкості трудової сфери в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України;</p> <p>3.3. Удосконалення системи репрезентативності та механізмів відповідальності сторін соціального діалогу в контексті впливу новітніх загроз та викликів, впровадження систем стратегічного та антикризового планування їхньої діяльності в умовах війни та подальшого повоєнного відновлення</p>
<p>4. Розробка та впровадження механізмів оперативного вирішення колективних трудових конфліктів, нормативно-правове закріплення таких механізмів та розробка процедур їхньої реалізації (з урахуванням форс-мажорного впливу війни, але із подальшою нормалізацією цих механізмів після її закінчення).</p> <p>4.1. Створення умов для посилення відповідальності соціальних партнерів за недотримання положень укладених колективних угод та договорів після скасування воєнного стану</p>
<p>5. Залучення на постійній основі потенціалу наукових установ, експертного середовища з метою створення необхідного науково-методичного підґрунтя діяльності щодо забезпечення дієвості системи соціального діалогу з метою забезпечення стійкості трудової сфери в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України за ключовими напрямками:</p> <p>5.1. Адаптація та використання у вітчизняній практиці кращого міжнародного досвіду реалізації соціального діалогу в системі СТВ (у воєнний і повоєнний періоди);</p>

³ Адаже на сьогодні вплив різних сегментів бізнесу на державну політику є вкрай розбалансований. Якщо реальний вплив на політику органів виконавчої влади має виключно великий бізнес, то малий та середній бізнеси, які в цивілізованих країнах є основою економічного зростання, соціальної відповідальності, зайнятості, і, відповідно, сталого розвитку, по суті, позбавлені реальних важелів впливу на соціально-економічну політику держави, зокрема на національному рівні.

Блок 1. Системне забезпечення (нормативно-правове, інституційне, організаційно-управлінське, науково-методичне, інформаційне) мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу
5.2. Визначення ключових показників та розробка методики постійно діючого моніторингу щодо стану соціально-трудова відносин (СТВ), трудової сфери для політики забезпечення її стійкості, в тому числі через механізми соціального діалогу (для періоду воєнного стану та періоду повоєнного відновлення);
5.3. Формування єдиної інформаційно-аналітичної бази щодо політики забезпечення стійкості системи СТВ та соціального діалогу

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Змістовний Блок 2

Блок 2. Формування сприятливого мультисуб'єктного простору ефективних комунікацій суб'єктів соціального діалогу для вироблення спільних взаємоузгоджених рішень
1. Створення оновленої системи соціального діалогу на підґрунті мережевої інформаційно-комунікативної платформи, в межах якої формується сприятливе мультисуб'єктне середовище для ефективних комунікацій та взаємодії її учасників, в першу чергу – з метою забезпечення стійкості трудової сфери в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, а також з урахуванням вимог прискореної євроінтеграції України
2. Поступовий перехід на модель соціального діалогу «трипартизм+».
<ul style="list-style-type: none"> ▪ забезпечення реальної та рівноправної мультисуб'єктності в оновленій системі соціального діалогу через розширення кола учасників соціального діалогу, залучення їхніх ресурсів (організаційних, управлінських, кадрових, інформаційних та інших) до створення дієвої та ефективної системи соціального діалогу. ▪ впровадження ефективних комунікаційних стратегій з використанням цифрових, мережевих, інформаційно-комунікативних технологій, онлайн- та медіа-платформ, соціальних мереж, інтернет-комунікацій. Це, зокрема, потребуватиме: ▪ реалізації принципу рівноправності сторін соціального діалогу, забезпечення рівноправних умов для участі сторін в соціальному діалозі, у реалізації партнерських відносин; ▪ підвищення рівня взаємної довіри сторін соціального діалогу, соціальних партнерів, суб'єктів СТВ один до одного; ▪ запровадження механізмів посилення і затребування відповідальності центральних і місцевих органів виконавчої влади за сприяння стійкості трудової сфери в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України; ▪ розробки та впровадження дієвої інформаційно-комунікативної політики органів влади, антикризового планування в системі соціального діалогу (у тому числі через діяльність НТСЕР); ▪ реалізацію активної політики щодо залучення інститутів громадянського суспільства до формування та контролю реалізації управлінських рішень у трудовій і соціальній сферах
3. Максимальна популяризація оновленої системи соціального діалогу серед суб'єктів соціально-трудова та економічного розвитку для формування мультисуб'єктного інформаційно-комунікативного середовища, зокрема, через:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ підвищення поінформованості всіх потенційно зацікавлених сторін щодо оновленої системи соціального діалогу та можливостей, які вона відкриває для досягнення конструктивної взаємодії в соціально-трудова сфері, з урахуванням впливу війни та потреб подальшого повоєнного відновлення

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 3

Змістовний Блок 3

Блок 3. Створення технологічної основи оновлення системи соціального діалогу на основі сучасних інформаційно-комунікаційних, цифрових, мережевих технологій (основний вебпортал / платформа, вебсервіси, мобільні застосунки тощо)
1. Створення умов для реалізації технологічного аспекту оновлення системи соціального діалогу в контексті потреб повоєнного відновлення України, з максимально широким використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікативних, цифрових, мережевих технологій, зокрема:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ дослідження, узагальнення та адаптація найбільш ефективних та вдалих прикладів реалізації мережево-платформного підходу до організації взаємодії суб'єктів соціального діалогу, в першу чергу – в країнах ЄС, з метою оптимального структурування та функціонального наповнення інтегрованої мережевої інфраструктури (технологічної платформи) мультисуб'єктної взаємодії в оновленій системі соціального діалогу
2. Розробка, змістовне наповнення та реалізація структурних елементів інтерактивної бази даних оновленої системи соціального діалогу. В першому наближенні ключовими структурними елементами інтегрованої мережевої платформи соціального діалогу мають стати наступні: 1) «Нормативно-правова база»; 2) «Партнери та учасники»; 3) «Євроінтеграція»; 4) «Повоєнне відновлення»

Блок 3. Створення технологічної основи оновлення системи соціального діалогу на основі сучасних інформаційно-комунікаційних, цифрових, мережевих технологій (основний вебпортал / платформа, вебсервіси, мобільні застосунки тощо)
України»; 5) «Ініціативи та проєкти»; 6) «Звернення, питання та відповіді»; 7) «Передовий досвід»; 8) «Моніторинг та експертиза»; 9) «Актуальні питання для обговорення»; 10) «Прийняття узгоджених рішень»; 11) «Реалізація ефективних політик»; 12) «Розв'язання та попередження колективних трудових спорів (конфліктів) КТС(к), проблемні питання»
3. Залучення до процесів створення технологічної основи оновлення системи соціального діалогу на основі сучасних інформаційно-комунікаційних, цифрових, мережевих технологій максимальної кількості суб'єктів – потенційних користувачів інтерактивної мережевої платформи соціального діалогу, за принципом переходу на модель соціального діалогу «трипартизм+» в першу чергу: <ul style="list-style-type: none"> ▪ представників експертного середовища – юристів, науковців; представників ключових суб'єктів реалізації платформи, представників НСПП зокрема – з метою повноцінного інформаційного наповнення структурних елементів мережевої платформи соціального діалогу й узгодження їх змісту між партнерами (наприклад – елементи «Нормативно-правова база», «Передовий досвід»); ▪ представників ключових суб'єктів реалізації платформи (представників державних структур та служб, представників НСПП, профспілок, об'єднань роботодавців) з метою забезпечення організаційної та кадрової спроможності щодо повноцінного функціонування таких елементів, як «Прийняття узгоджених рішень», «Розв'язання та попередження трудових спорів, конфліктів та інші спірні питання» «Звернення, питання та відповіді» та ін. ▪ представників усіх суб'єктів відповідного профілю для розробки інструментарію за такими елементами, як «Моніторинг та експертиза», «Актуальні питання для обговорення» й забезпечення відстеження динаміки змін за основними визначеними показниками
4. Впровадження на основній інтернет-платформі оновленої системи соціального діалогу окремого сервісу для зворотного зв'язку з учасниками щодо питань удосконалення роботи інтегрованої мережевої інфраструктури (технологічної платформи), в тому числі щодо нових можливостей, які відкриває цифровізація та сучасні інформаційно-комунікаційні технології

Джерело: розроблено авторами

Також пропонується перелік основних учасників (суб'єктів) процесу оновлення, де також визначено участь певних суб'єктів в реалізації тих чи інших блоків (рис. 2).

Реалізація такого масштабного, багатоаспектного й актуального завдання, яким є оновлення системи соціального діалогу в Україні, потребуватиме залучення значної кількості цільових суб'єктів, спільні рішення і сумісна узгоджена діяльність яких задовольнятимуть потреби забезпечення стійкості трудової сфери в умовах воєнного стану, подальшого повоєнного відновлення економіки України та процесів її прискореної євроінтеграції. Це сприятиме переходу на модель соціального діалогу «трипартизм+».

У комплексі це забезпечить формування мульти-суб'єктного інформаційно-комунікативного середовища, процедур ефективних комунікацій суб'єктів розширеного соціального діалогу. Основними суб'єктами взаємодії в інформаційно-комунікативному середовищі оновленої мережево-цифрової системи соціального діалогу виступають державні органи та органи місцевого самоврядування; профспілкові об'єднання та об'єднання роботодавців, інші інститути громадянського суспільства; суб'єкти у сфері науки й освіти; інші спеціалізовані суб'єкти соціально-економічного розвитку; міжнародні партнери тощо. Більш детальний та змістовний перелік учасників мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу (відповідно до змісту 3-блокової структурної моделі (рис. 1) та основних напрямів її забезпечення (табл. 1–3)) наведено на рис. 2.

Основним упорядником та модератором процесу оновлення системи соціального діалогу в Україні, зважаючи на свою законодавчо закріплену роль в організації соціального діалогу, має стати Національна тристороння соціально-економічна рада – НТСЕР.

Для переходу традиційної системи соціального діалогу на нову мережево-цифрову технологічну базу НТСЕР має налагодити тісну співпрацю з Міністерством цифрової трансформації України. Мінцифри має виступити технічним виконавцем платформізованої системи соціального діалогу.

Ключовим результатом реалізації запропонованого суттєвого оновлення системи соціального діалогу в Україні має стати якісно новий рівень її функціонування, основними критеріями якості виступатимуть:

- зміцнення соціальної взаємодії суб'єктів СТВ та соціального діалогу в умовах війни, поступове відновлення та розвиток зруйнованих комунікативних зв'язків в соціально-трудовій сфері, що є необхідною передумовою успішного повоєнного відновлення економіки та сфери праці України;
- формування сприятливих умов для переходу на розширену модель соціального діалогу «трипартизм+» через розширення кола учасників соціального діалогу (розуміється як взаємодія всіх зацікавлених сторін соціально-економічного і трудового розвитку), широке залучення усіх можливих суб'єктів-учасників соціального діалогу, здатних впливати на поліпшення соціально-економічної ситуації, посилення стійкості трудової сфери, ринку праці в умовах воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення України, на місцевому, регіональному та національному рівнях;
- формування мультисуб'єктного інформаційно-комунікативного середовища, процедур ефективних комунікацій суб'єктів розширеного соціального діалогу;

Основні учасники оновлення системи соціального діалогу в Україні

Державні органи та органи місцевого самоврядування

- Національна тристороння соціально-економічна рада України (НТСЕР) (блоки 1, 2, 3).
- Територіальні тристоронні соціально-економічні ради (блоки 1, 2).
- Кабінет Міністрів України (блоки 1 та 2).
- Міністерство цифрової трансформації України (генеральний підрядник виконання завдань щодо створення Платформи СВП та відповідної мережевої інфраструктури) (блок 3)
- Верховна Рада України (блок 1).
- Профільні комітети Верховної Ради України (підготовка законопроектів, експертиза інших законопроектів, що можуть вплинути на стан СТВ в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення) (блок 1).
- Державний центр зайнятості, регіональні координаційні комітети сприяння зайнятості населення, Агенції регіонального розвитку (блоки 1, 2).
- Національна служба посередництва та примирення України та її регіональні відділення (блок 1, 2, 3).
- Державна служба України з питань праці (блок 1, 2, 3).
- Органи місцевого самоврядування різного рівня (як одні з ключових суб'єктів соціального діалогу щодо питань повоєнного відновлення на рівні територіальних громад) (блок 2)

Профспілкові об'єднання, об'єднання роботодавців, інші інститути громадянського суспільства

- Спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні (блоки 1, 2).
- Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні (блоки 1, 2).
- Об'єднання професійних спілок, які мають статус всеукраїнських (блок 2).
- Об'єднання організацій роботодавців, які мають статус всеукраїнських (блок 2).
- Нерепрезентативні та новостворені профспілки та організації роботодавців (блок 2).
- Регіональні та галузеві профспілки та об'єднання роботодавців (блок 2).
- Незалежні примирні, посередницькі, правозахисні структури, незалежні експерти, арбітри, а також навчальні, інформаційні, консультативні та інші формування, діяльність яких спрямована на попередження соціально-трудова конфліктів в системі СТВ (блок 2).
- Інститути громадянського суспільства на усіх рівнях управління: просвітницького, медичного, екологічного, соціально-економічного, правозахисного, юридичного, наукового та ін. профілю (блок 2).
- Інші потенційні учасники соціального діалогу (нетрадиційні профспілки, підприємці мікро-, малого та середнього бізнесу та інші) (блоки 1, 2)

Міжнародні організації та структури

- Міжнародна організація праці (МОП) (блоки 2, 3).
- Профільні структури ООН (ПРООН, Агентство ООН у справах біженців та ін.) (блоки 2, 3).
- Профільні структури ЄС (блоки 1, 2, 3).
- Міжнародні (в першу чергу – європейські) профспілкові організації та структури, а також відповідні організації роботодавців (блоки 2, 3).
- Структури, безпосередньо пов'язані із процесами євроінтеграції України (блоки 1, 2)

Наука та освіта

- Наукові установи НАН України відповідного профілю (блоки 1, 2).
- Освітні установи МОН України відповідного профілю (блок 2)

Інші спеціалізовані суб'єкти

- ЗМІ, ресурсні комунікаційні центри (на регіональному та місцевому рівнях) (блок 2).
- Загальнонаціональні платформи та інші профільні та галузеві платформи, зокрема що діють у сфері цифровізації економіки та суспільства (блок 2).
- Інші структури, від участі яких може залежати формування технологічної основи мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу (державні служби, фірми – розробники програмного забезпечення та ін.) (блок 3)

Рис. 2. Основні учасники процесу оновлення системи соціального діалогу в Україні

Джерело: розроблено авторами

- набуття Україною нового передового досвіду щодо платформізації системи соціального діалогу у сфері праці на новітній мережево-цифровій основі;
- підвищення рівня комунікативної та організаційної цілісності системи соціального діалогу на різних її рівнях, що сприятиме подоланню фрагментації національної системи соціального діалогу та її збереженню та розвитку в умовах руйнівного впливу широкомасштабної збройної агресії;
- зростання безпечності, оперативності та інтенсивності комунікативної взаємодії та інформаційного обміну між сторонами соціального діалогу в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення та прискореної євроінтеграції України;
- розвиток продуктивної, конструктивної та оперативної соціальної самоорганізації суб'єктів СТВ, широке залучення інститутів громадянського суспільства (з боку роботодавців, профспілок, малого та середнього бізнесу, громадських організацій,

професійних об'єднань тощо) задля об'єднання зусиль для повоєнного відновлення та ефективної євроінтеграції України;

- розширення можливостей для колективної узгодженої діяльності сторін соціального діалогу для протидії негативним наслідкам війни, повоєнного відновлення; для забезпечення успішної євроінтеграції, підвищення ефективності взаємодії із західними партнерами тощо;
- забезпечення більшої оперативності та узгодженості взаємодії при виробленні спільних домовленостей між сторонами соціального діалогу щодо розробки і впровадженні заходів реалізації державної соціально-економічної політики України щодо забезпечення стійкості трудової сфери в умовах впливу цифровізації, євроінтеграції, воєнного стану та задоволення потреб повоєнного відновлення;

Висновки. Отже, можемо зробити такі висновки:

1. Повноцінна і продуктивна система соціального діалогу в Україні, співпраця соціальних партнерів, досягнення домовленостей щодо розв'язання гострих проблем для попередження та подолання сучасних ризиків та загроз, продуктивне партнерство бізнесу, влади, громадськості, прийняття ефективних управлінських рішень є внутрішніми передумовами забезпечення національної стійкості, резильєнтності трудової сфери і повоєнного відновлення національної економіки та країни в цілому. Однак існуюча на сьогодні система соціального діалогу, з її наявним інституційним, організаційним, нормативно-правовим, технологічним та іншим потенціалом, не відповідає вимогам часу та потребує фактичного перезапуску на оновленій концептуальній, організаційній, нормативно-правовій та технологічній (цифровій та мережево-платформній) основі. Ключовими орієнтирами розбудови оновленої системи соціального діалогу мають стати два фундаментальних українських мегапроекти – повоєнне відновлення трудової сфери, національної економіки із залученням передових ІКТ, мережевих і цифрових технологій та успішна євроінтеграція України.
2. Спектр сучасних викликів і загроз, пере якими по-стала Україна, вітчизняна сфера праці, система СТВ та соціального діалогу включає цілу групу ключових чинників: 1) цифровізація та її вплив на світ праці (один із основних сучасних мегатрендів), 2) руйнівний вплив на соціально-економічну та трудову сферу України повномасштабної збройної агресії, 3) вплив значної кількості невирішених проблем у системі колективно-договірного регулювання і соціального діалогу (накопичених ще у довоєнний період) та 4) вплив викликів і вимог, які пов'язані з форсованою євроінтеграцією після набуття Україною статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу. Взаємовплив цих груп чинників формують запит на якісне та комплексне оновлення існуючої на сьогодні системи соціального діалогу в Україні.

3. Широкомасштабна збройна російська агресія прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, призвела до глибоких проєвропейських змін у суспільній свідомості, об'єднала українську націю. Також російська загроза сприяла зміцненню консолідації і солідарності країн ЄС на українському напрямі. Український досвід «воєнної» євроінтеграції має унікальний характер. Успішний процес цифровізації України відкриває стратегічні перспективи на європейському напрямі. Зокрема, Україна досягла помітного прогресу, розпочавши масштабну цифрову трансформацію системи послуг, процесів управління на державному та місцевому рівнях. Розширеною стала система електронного врядування. Все це створює певні, досить значущі, передумови для суттєвого оновлення системи соціального діалогу в Україні на принципово новій, мережево-платформній та цифровій технологічній основі, базові засади якого обґрунтовано в даному дослідженні.
4. Повноцінний тристоронній соціальний діалог в Україні (за принципом поступового розширення до моделі «трипартизм +») має відповідати таким критеріям якості: вийти за межі формалізації і перейти у формат дієвості для прийняття узгоджених консолідованих рішень соціальними партнерами, для надання гідних відповідей на виклики сучасності; інформаційно-комунікативне оновлення взаємодії соціальних партнерів на різних рівнях управління; залучення ресурсів цифровізації для створення сприятливого інформаційно-комунікативного діалогового середовища. Такі якісні характеристики відповідають базовим європейським вимогам до критеріїв якості соціального діалогу. Необхідність досягнення зазначених критеріїв генерує завдання щодо створення відповідного інституційного, організаційного, нормативно-правового, інформаційно-комунікативного, технологічного та іншого забезпечення.
5. Широке залучення ІКТ, мережево-цифрових та інших новітніх технологій відкриває широкі можливості для оновлення існуючої системи соціального діалогу в Україні. Налагоджена й оновлена на новій технологічній основі система соціального діалогу має стати потужною інформаційно-комунікативною платформою взаємодії партнерів на міждержавному та внутрідержавному рівнях для реалізації стратегічних рішень щодо забезпечення стійкості і повоєнного відновлення сфери праці, економіки і країни в цілому, для досягнення визначених Україною євроінтеграційних орієнтирів. І хоча на цьому етапі досить складно запропонувати детальний (а особливо – календарний) план дій щодо мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу (через незавершеність війни та невизначеність багатьох важливих параметрів цього процесу), все ж автори показали й обґрунтували візію такого системного оновлення.

Візія включає формування загального концепту оновлення (сутнісна логіка процесу), визначення спектра новітніх викликів і загроз для трудової сфери, системи СТВ та соціального діалогу; зміст та логіку процесу мережево-цифрового оновлення системи соціального діалогу, його структурних сегментів; практична складова включає: ключових суб'єктів, що беруть участь в оновленні системи соціального діалогу, основні напрями діяльності, заходи з їх реалізації, формування нової технологічної основи оновленої системи соціального діалогу, розширення учасників соціального діалогу з поступовим переходом на модель «трипартитизм+».

Подальші дослідження доцільно спрямувати на формування стратегії реалізації оновленої системи соціального діалогу в Україні з урахуванням подальшого перебігу воєнних дій, євроінтеграції, цифровізації економіки й інших визначальних для України процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Соціальний діалог і трудова сфера України в умовах воєнного стану, євроінтеграції, цифровізації: проблеми та перспективи для повоєнного відновлення. *Економіка промисловості*. 2023. № 2 (102). С. 78–104. DOI: 10.15407/econindustry2023.02.078
2. Novikova O., Pankova O., Chaliuk Y., Kasperovich O. The Potential of Digitalisation and Social Dialogue in Ensuring Post-Pandemic Labour Market Sustainability: Priorities for Ukraine. *Studies of Transition States and Societies*. 2021. No. 13 (2). P. 70–85. DOI: 10.58036/stss.v13i2.954
3. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Українське волонтерство в умовах збройної російської агресії: зміцнення потужностей через залучення ресурсів цифровізації, платформізації, ІКТ та мережевих технологій. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2 (68). С. 113–123.
4. The role of digital labour platforms in transforming the world of work // ILO Flagship Report. 2021. URL: https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/WCMS_771749/lang-en/index.htm
5. Lorraine C., Shuting X., Coutts A. Digitalization and Employment. A Review // ILO. 2022. URL: https://www.ilo.org/employment/Whatwedo/Publications/WCMS_854353/lang-en/index.htm
6. Konle-Seidl R., Danesi S. Digitalisation and changes in the world of work // Literature Review. 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/733986/IPOL_STU\(2022\)733986_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/733986/IPOL_STU(2022)733986_EN.pdf)
7. Aleksynska M. Digital Work in Eastern Europe: Overview of Trends, Outcomes, and Policy Responses // International Labour Organization. 2022. URL: https://www.ilo.org/global/publications/working-papers/WCMS_794543/lang-en/index.htm
8. Азьмук Н. А. Трансформація зайнятості при переході до цифрової економіки: глобальні виклики та стратегії адаптації: монографія. Київ: Знання, 2019. 335 с.
9. Алексинська М., Бастракова А., Харченко Н. Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи // International Labour Organization. 2018. URL: https://www.ilo.org/travail/WCMS_635371/lang-en/index.htm
10. Програма гідної праці 2020–2024. Україна // International Labour Organization. 2020. URL: https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/decent-work-country-programmes/WCMS_774455/lang-uk/index.htm

REFERENCES

- Aleksynska, M. "Digital Work in Eastern Europe: Overview of Trends, Outcomes, and Policy Responses". International Labour Organization. 2022. https://www.ilo.org/global/publications/working-papers/WCMS_794543/lang-en/index.htm
- Aleksynska, M., Bastrakova, A., and Kharchenko, N. "Zainiatist cherez tsyfrovi platformy v Ukraini. Problemy ta stratehichni perspektyvy" [Employment Through Digital Platforms in Ukraine. Problems and Strategic Perspectives]. International Labour Organization. 2018. https://www.ilo.org/travail/WCMS_635371/lang-en/index.htm
- Azmuk, N. A. *Transformatsiia zainiatosti pry perekhodi do tsyfrovoy ekonomiky: hlobalni vyklyky ta stratehii adaptatsii* [Transforming Employment in the Digital Economy: Global Challenges and Adaptation Strategies]. Kyiv: Znannia, 2019.
- Konle-Seidl, R., and Danesi, S. "Digitalisation and changes in the world of work". Literature Review. 2022. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/733986/IPOL_STU\(2022\)733986_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/733986/IPOL_STU(2022)733986_EN.pdf)
- Lorraine, C., Shuting, X., and Coutts, A. "Digitalization and Employment. A Review". ILO. 2022. https://www.ilo.org/employment/Whatwedo/Publications/WCMS_854353/lang-en/index.htm
- Novikova, O. et al. "The Potential of Digitalisation and Social Dialogue in Ensuring Post-Pandemic Labour Market Sustainability: Priorities for Ukraine". *Studies of Transition States and Societies*, no. 13(2) (2021): 70-85. DOI: 10.58036/stss.v13i2.954
- "Prohrama hidnoi pratsi 2020-2024. Ukraina" [Decent Work Program 2020-2024. Ukraine]. International Labour Organization. 2020. https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/decent-work-country-programmes/WCMS_774455/lang-uk/index.htm
- Pankova, O. V., and Kasperovych, O. Yu. "Sotsialnyi dialoh i trudova sfera Ukrainy v umovakh voiennoho stanu, yevointehratsii, tsyfrovizatsii: problemy ta perspektyvy dlia povoiennoho vidnovlennia" [Social Dialogue and the Labor Sphere of Ukraine in the Conditions of Martial Law, European Integration, Digitalization: Problems and Prospects for Post-war Recovery]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 2(102) (2023): 78-104. DOI: 10.15407/econindustry2023.02.078
- Pankova, O. V., and Kasperovych, O. Yu. "Ukrainske volonterstvo v umovakh zbroinoi rosiiskoi ahresii: zmitsnennia potuzhnosti cherez zaluchennia resursiv tsyfrovizatsii, platformizatsii, IKT ta merezhevykh tekhnolohii" [Ukrainian Volunteering in Conditions of Armed Russian Aggression: Strengthening Capacities through the Involvement of Resources of Digitalization, Platformization, ICT and Network Technologies]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 2(68) (2022): 113-123.
- "The role of digital labour platforms in transforming the world of work". ILO Flagship Report. 2021. https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/WCMS_771749/lang-en/index.htm

Стаття надійшла до редакції 01.08.2023 р.